

MISJON OG KIRKE I SØR AFRIKA – SITUASJONEN I DAG

av

ANDREAS LØKEN

Emnet er såpass vidt at det blir nødvendig å begrense seg sterkt. For det første begrenser vi oss til å behandle misjonsarbeid og kirkeliv *blant de sorte* i Sør Afrika, bantuene som de kalles. Videre vil vi behandle mest utførlig de viktige dagsaktuelle spørsmål som Sør Afrikas rase- og skolepolitikk nettopp nå stiller misjon og kirke overfor. Og endelig skal det sies på forhånd at en god del av eksempelmaterialet er hentet fra de lutherske misjoners erfaringsområde. Forhåpentlig vil dog det materiale som her legges fram, tjene til å belyse hele situasjonen.

Selv om vi i dag her i landet kan forutsette en hel del kjennskap til Sør Afrika og dets problemer, vil det være tjenlig å gi en ganske liten skisse av enkle data om Sør Afrika som bakgrunn for behandlingen av selve emnet.

Sør Afrika Sambandet (Union of South Africa) dekker det sørlige segment av Afrikas mektige kontinent, og strekker seg fra elven Limpopo i nord til Kappstaden i sør, fra Oranje-elvens munning i vest til Nord Zululands kyst i øst. Flateinnholdet er 472 492 engelske kvadratmil, omtrent fem ganger så stort som Storbritannias. Dessuten administrerer landet det tidligere tyske Sør Vest Afrika som mandatområde. Folkemengden fordeler seg etter statistikken av 1951 på de forskjellige rasegrupper slik¹: Innfødte (sorte) 8 535 341 eller 67 %, hvite 2 643 187 eller 21 %, fargete 1 102 323 eller 9 %, asiater 365 524 eller 3 %. Sum: 12 646 375.

De sorte, bantuene, er i slekt med Ekvatorial Afrikas negrer, og visstnok også med de nord-afrikanske hamitter. Til det nåværende Sør Afrika kom de så å si samtidig med de hvite, omkring midten av det 17. århundre. Landets ur-innbyggere, busk-

mennene og hottentottene er, som en følge av møtet med bantuer og hvite, blitt fortrent til Kalahari og til Sør Vest Afrika, og utgjorde 1936 temmelig små minoriteter på henholdsvis 6 513 og 86 474. (I statistikken ovenfor må de være tatt med under «innfødte».)

Av den hvite befolkning er vel halvparten boere, hvis forfedre kom fra Holland. Resten av de hvite er for den alt overveiende del av britisk herkomst. Dessuten fins der et islett av franske (huguenotter), tyskere og skandinaver. Landet har to offisielle, likeverdige språk: engelsk og afrikaans (boernes språk). Et karakteristisk trekk i Sør Afrikas kultur og politikk er tau-trekningen mellom de to sterke, særpregede tradisjoner, boernes og britenes.

De fargete (coloureds) er et blandingsfolk av hvite og sorte, eller hvite og malayiske elementer. De aller fleste av dem bor i Kapp-provinsen.

Asiatene i statistikken er indere, som i annen halvdel av forrige århundre ble innført fra India til å arbeide på de hvites sukkerfarmer. De fleste av dem slo seg ned i Natal når kontrakt-tiden var ute. Forsøk har vært gjort på å overtale de sør-afrikanske indere til å reise til India, men det ser ikke ut til at repatrieringstanken tiltaler dem, skjønt de blir tilbudt fri reise og en pengepremie attpå.

Siden 1910 har Sør Afrika vært en selvstendig stat innen Det Britiske Samvelde. En sør-afrikansk generalguvernør representerer nå Dronning Elizabeth II, som er bindeleddet mellom Storbritannia og Sør Afrika — og samveldets øvrige land. Administrativt deles Sør Afrika i 4 provinser, Kapp-provinsen, Oranje-ristaten, Transvaal og Natal. Det er de hvite som står for statsstyret. Av ikke-hvite har bare de fargete i Kapp-provinsen vanlig stemmerett på linje med de hvite. Bantuene er representert i Senatet ved 4 hvite senatorer, en for hver provins. Tre hvite medlemmer av Underhuset er oppnevnt til å være de sortes representanter der.

Nå retter vi oppmerksomheten vesentlig mot bantuene. Innen sine landområder, som kalles reservater eller lokasjoner (1/9

av Sør Afrika Sambandets flateinnhold, etter offisiell oppgave²), har bantuene et visst selvstyre. De er der i sitt nasjonale hjem, hvor andre folkegrupper normalt ikke har noen rettigheter. De hvite — forholdsvis meget få — som oppholder seg i bantuumrådene er enten statens embetsmenn, magistrater, politi, post-funksjonærer etc., noen kjøpmenn, samt misjonærene.

Her er plassen til å peke på et eiendommelig forhold av stor betydning for misjonsarbeidet blant bantuene, nemlig at mer enn halvparten av bantubefolkningen bor utenfor de områder som er blitt anvist dem som deres nasjonale hjem. I 1946 var bantuene fordelt utover landet slik³: I bantureservater og lokasjoner på landet 3 267 185, på européiske landområder 2 457 915, i byene 1 415 578, i fabrikk- og grubeleirer for arbeidere 691 237.

For å gi et inntrykk av kristendommens fremgang i Sør Afrikas bantuverden, og av dens relative tallmessige styrke i vår tid, tar vi med noen prosenttall som er anført i «Report of the Commission on Native Education 1949—51»⁴:

	1936	1947	Forskyvning
Hedninger	50,4 %	40,2 %	Tilbake 10,2 %
Halvhedenske separatister ..	16,5 %	8,8 %	Tilbake 7,7 %
Kristne	33,1 %	51 %	Fram 17,9 %

Det viktigste faktum vi kan lese ut av denne statistikk er at kristendommen, i de 11 år det her er tale om, har gått betydelig fram — først på hedenskapets bekostning, men dernest også på separatistenes bekostning. Og kristendommen har altså i denne tid mer enn holdt tritt med befolkningstilveksten, et bevis på at der er stor mottagelighet for evangeliet i bantuverdenen. Vi står vel her overfor et misjonsresultat som hører til de gledeligste i denne tid.

Problemet hvit-sort i Sør Afrikas politikk

Like lite (eller enda mindre) enn andre steder i verden er religionens, kirkens og misjonens skjebne i Sør Afrika uavhengig av landets politikk. Der er som kjent forholdet mellom de hvite

og de sorte det sentrale politiske problem. Derfor hører en liten skisse av de hvites politikk overfor de sorte med til det større bilde av misjonssituasjonen i dag. En presentasjon av de forskjellige partiers syn vil antakelig gi et tilstrekkelig klart bilde av enigheten og uenigheten i de hvites rekke.⁵

Det Nasjonale Parti (vesentlig boernes parti), som har hatt makten siden 1948, uttrykker sitt syn slik: «Der er to tankebaner i Sør Afrika med hensyn til den politikk som angår de ikke-européiske samfunn. På den ene side likhetspolitikken, som er talsmann for like rettigheter, innen den samme politiske struktur, for alle siviliserte og opplyste personer, uten hensyn til rase og hudfarge, og gradvis tilståelse av stemmerett til ikke-européere etter som de blir kvalifisert til å gjøre bruk av demokratiske rettigheter. På den annen side er der segregasjons- (apartheids-) politikken, som er vokst ut av den erfaring den européiske befolkning i landet har gjort, og som er basert på kristne retts- og rimelighetsprinsipper.»

Vi siterer videre: «Målet er å bevare og beskytte den européiske befolkning som en ren hvit rase, å bevare og beskytte de innfødte rasegrupper som særskilte samfunn, med utsikt til å utvikle seg til selv-underholdende samfunn innen sine egne områder, å stimulere nasjonalstolthet, selvrespekt og gjensidig respekt mellom de forskjellige raser i landet.»

Rasepolitikken hos det største opposisjonsparti,⁶ Det Forente Parti, er ikke lett å definere. Nøkkelordet er «Christian trusteeship» (kristent formynderskap). Hovedsaken uttrykker de på denne måte: «Anerkjennelsen av de innfødte som en permanent del av Sør Afrikas befolkning er akseptert som et fundamentalt prinsipp. Partiet forkaster total apartheid, men godkjenner territorial og residensiell atskillelse av rasene.» Der har i det siste vært en tendens i Det Forente Partis ledelse til å stille i utsikt, som et mer eller mindre fjernt mål, økte politiske rettigheter for de innfødte. De hvites stilling vil dette parti styrke ved immigrasjon fra Europa i stor skala.

Arbeiderpartiet ser ut til å holde en forsiktig middelkurs. Det Liberale Parti, som er nytt, og meget lite, arbeider for full opp-

hevelse av rase-skranken. Den kjente forfatter Alan Paton, som har skrevet den gripende roman «Cry, The Beloved Country», hører til de ledende i dette parti.

Misjon — skole — stat

For å arbeide oss videre fram til dagens misjons-situasjon må vi ofre litt tid på komplekset «misjon — skole — stat» i Sør Afrika.

Det var de kristne kirker og misjonsselskaper som startet det veldige oppdragerarbeid som går ut på å gi bantuene del i det beste av menneskehetens felles kultur, slik den er utformet på kristen grunn. Det var misjonærer som ga dem deres skriftspråk, som ga dem Bibelen og den første kristne og almen-nyttige litteratur — og de første skoler.

Etter hvert begynte landets myndigheter så smått å gi støtte til de skoler misjonærene hadde opprettet for bantuene. Sir George Grey i Kapplandet skrev i 1854 om støtten til skolene,⁷ at ved disse og liknende midler ville han forsøke å vinne de hvites uerobrede og tilsynelatende uforsonlige fiender for kristendom og sivilisasjon, og å gjøre dem til venner som kunne ha felles interesser med de hvite.

I Natal skjøt bantuskolene fart særlig fra 1887 av. Tiden framover til i dag er der, som i Sambandet for øvrig, karakterisert av nært og tillitsfullt samarbeid mellom stat og misjon på undervisningsvesenets område, og på den annen side av en utstrakt lærvillighet hos de sorte.

Når man tar oppgavens enorme omfang i betraktning, må man si at bantu-skolevesenet i dag er forholdsvis godt utbygget. Der er vel 800 000 barn i 5346 stats- eller stats-støttede skoler,⁸ og omtrent 40 % av bantubarna er innom en slik skole i kortere eller lengre tid. (Noen statistikk som gir opplysning om det betydelige antall misjonsskoler der drives uten stats-støtte, har ikke vært tilgjengelig for forfatteren.) Den store majoritet går dessverre bare et par tre år på skole, og bare 2 % av skolebarna fullfører den 9-årige folkeskole. Enda færre er de som tar eksamener ved den høyere skole. I 1948 var det «bare» 729 bantuer

som studerte ved universitetene. Statens bidrag til bantuskolene beløp seg i budsjetåret 1953-54 til kr. 163 800 000, hvorav den alt overveiende del gikk til stats-støttede misjonsskoler.

Opplysninger om luthersk skolearbeid finner vi i «The Zulu Almanac» for 1955.⁹ De lutherske misjoner i Sør Afrika har 1026 skoler med 106 888 elever og 2740 lærere. Av disse har Det Norske Misjonsselskap 111 skoler, 9 266 elever og 253 lærere.

Vurdering av misjonens skoler

Misjonene i Sør Afrika har aktet skolen meget høyt som misjonsfaktor og har satt inn stort personell, i dag for det meste sorte, unntatt i høyere skoler og lærerskoler hvor hvite lærere foreløpig har vært i flertall. Svære summer har vært brukt til å bygge opp skolene.

De lutherske misjoner har, i likhet med de andre, gått helhjertet inn for skolearbeidet, og det ut fra et sentralt misjonsmotiv (jfr. f. eks. Det Norske Misjonsselskaps misjonærinstruks).

Misjonsskolene i Sør Afrika har i høy grad tjent evangeliet, samtidig har de fremmet folkets dannelse og velferd.

Først kan vi peke på at skolene utfører en vital menighetsmessig funksjon. I de lutherske misjonsskoler f. eks. er der 106 888 barn. Blant dem er der nok en del fra andre kirkesamfunn, som vi med glede hjelper på denne måte. Men de aller fleste er barn av lutherske kristne, og dem får vi gi en god, kristelig oppdragelse i samsvar med vår barnedåpspraksis. Der ble i 1953 døpt 16 776 barn i de lutherske misjonskirker.¹⁰ I skolen fører vi også barna på en organisk og naturlig måte inn i kirken og dens liv. En kan merke seg at i de bantu-kristnes bevissthet, og i deres praksis, har skole og kirke hittil hørt uløselig sammen.

Det som *skolen* til i dag har gjort, er der tusener av *hjem* som ikke makter, enten fordi de ikke byr et avgjort kristelig miljø, eller fordi foreldrene ikke er modne til å gi kristelig undervisning. I tusener av hjem er tilsynet med de unge mangelfullt og oppdragelsen svak fordi fedrene er fraværende på arbeid år etter år. Slett ikke så sjelden hender det at bare en av foreldrene, gjerne moren, er kristen.

Mange barn er også fra helt hedenske hjem, og overfor dem har skolen en ansvarsfull misjonerende oppgave, som og lykkes i en viss utstrekning. I tallet på de voksendøpte i de lutherske misjoner (6 517 i 1953) må vi således regne med skolens nyvinning for evangeliet. Skolen har for mange vært vegen inn til Guds rike, det vet vi av erfaring (selv om ingen statistikk er satt opp).

Av høyere utdanningsanstalter har de nevnte misjoner i Natal en lærerskole og en realskole. La oss se på deres misjonsfunksjon. Lærerskolen på Umpumulo begynte først med å utdanne evangelist-lærere for Det Norske Misjonsselskap. I 1912 ble skolen overtatt av De Samarbeidende Lutherske Misjoner i Natal, og ble en regulær statsanerkjent lærerskole. Realskolen begynte som en avdeling på Umpumulo-institusjonen, og flyttet 1949 inn i store, moderne bygninger på Eshowe. Ved siden av den kulturelle betydning disse utdanningsanstalter har, så har de også tjent bantukirkens liv og vekst på en tilfredsstillende måte. Mange hundre Umpumulo-lærere har tjent og tjener i dag i misjonsskolene, og den innsats de gjør i menighet og kirke, er uvurderlig. Tenker vi på prestene, så har de fleste av dem fått det akademiske grunnlag for sin utdanning på Umpumulo. Og ofte var det der de nådde fram til en personlig tro på Kristus og tok imot hans kall til å bli Ordets tjenere i sitt folk.

Misjonsskole og apartheidpolitikk

I dag ser det ut til at vi er kommet til slutten av denne periode med utstrakt samarbeid mellom misjon og stat, iallfall i den form vi er blitt fortrolig med. Staten har lagt misjonsskolene i vektsskålen, den har funnet dem for lette, og er gått i gang med skolereformer som griper dypt inn i våre arbeidsvilkår.

Saken har utviklet seg slik: Straks etterat Det Nasjonale Parti kom til makten i 1948 ble der oppnevnt en kommisjon med mandat til «å formulere prinsipper og mål for oppdragelsen av innfødte som en selvstendig rase, å avgjøre om det eksisterende skolevesen for innfødte bør modifiseres, og hvordan det bør organiseres, administreres og finansieres».

I 1951 la kommisjonen fram en inngående rapport, med forslag til radikale skolereformer. Disse forslag danner basis for den «Bantu Education Act» som ble vedtatt av det sørafrikanske parlament i 1953. Et resymé av den tale ministeren for innfødte saker, dr. H. F. Verwoerd, holdt i Senatet den 7. juni 1954¹¹, viser hva reformene går ut på, og i hvilken grad de berører den kristne misjons interesser:

«Bantuskolens mål skal være å gi en oppdragelse som ikke er konsentrert om individet, men som sikter på hele samfunnets fremgang. Der er den svakhet ved det nåværende system at de innfødte i Sør Afrika, som for en stor del er hedninger, blir betjent av en mengde forskjellige kirker, og den kristne del av det innfødte samfunn er splittet opp i mange konfesjoner og sekter, og disse følger er ikke til å unngå: a) ingen samordning av skolens og samfunnets interesser, b) ingen samordning mellom den oppdragelse som blir gitt i skolen og den brede nasjonale politikk.»

Den økonomiske støtte og den faglige kontroll, sa dr. Verwoerd videre, var delt mellom landets fire provinser. Denne kontroll skulle nå overføres til Departementet for Innfødte Saker (Native Affairs Department). For segregasjon, atskillelse av rasene, hadde alltid vært landets aksepterte politikk, og det nevnte departement var blitt skapt til å ta seg av den innfødte befolknings interesser, og innfødte reservater var blitt satt til side. Det var derfor logisk å samordne bantu-undervisningsvesenet med dette departement.

Under misjonen, fortsatte han, tjente ikke skolene samfunnet, og heller ikke kunne de nyttiggjøre seg dets kraftkilder. Skoleplaner og undervisningspraksis ignorerte apartheid-politikken, og var derfor ute av stand til å forberede bantuene for tjeneste i deres eget samfunn. Ved blindt å produsere elever etter europeisk modell ble der hos de innfødte skapt håp som ikke kunne innfris på grunn av landets apartheids-politikk.

Dr. Verwoerd la stor vekt på at skolene nå skulle være samfunnsskoler, med basis i stamme-organisasjonen (hvor dette var mulig). Morsmålet skulle være skolens undervisnings-språk.

(Før gikk man over til engelsk eller afrikaans i storskolen.) Dog skulle der fortsatt være undervisning i de to offisielle språk. Han håpet på en rimelig avtale med misjonene om betingelsene for overdragelse av skoler. Behovet for religionsundervisning ville bli omsorgsfullt tatt i betraktning, og alle kirker ville nå bli gitt høve til å undervise sine egne barn i kristendom. Kirkens utdanning av prester og evangelister ville staten ikke blande seg opp i. De misjoner som søkte om det, kunne foreløpig få beholde sine barne- og realskoler — dog ikke lærerskoler. Statsstotten ville bli redusert til 75 % av lærerlønningene.

Bantuenes reaksjon på apartheid-skolen

Bantuene, som denne sak jo gjelder, hvordan reagerer de? Det er vel for tidlig å registrere noe videre av de primitive hedningers innstilling. De har ikke oversyn, foreløpig. Men de fleste kristne, opplyste bantuer som har uttalt seg offentlig, i pressen eller f. eks. gjennom sine lærerorganisasjoner, har gitt uttrykk for at de gjerne ville at misjonen skulle få beholde skolene.

At deres skolevesen er blitt lagt under «Native Affairs Department» er det ikke lett for dem å bli fortrolig med. I dette trekk ser de en degradasjon, til tross for forsikringene om at det nye skolevesen ikke skal bli mindreverdige, men at det bare skal bli forskjellig fra det europeiske system.

Dannete bantuer har heller ikke den samme tillit til stammeorganisasjon, stamme-tradisjoner og stamme-høvdinger som de hvite har, som laget den nye skolelov for dem. De frykter for at forholdsvis uvitende, reaksjonære hedninger nå skal få for stor innflytelse over skolene. Selve stamme-vesenet, mener de, er avlegs. Lovgiverne, hevder de, er kommet i skade for å overvurdere og romantisere det.

En innrømmer at undervisning på morsmålet er et sunt prinsipp. Men bantu-språkene har ikke offisiell status, slik som engelsk og afrikaans. Hvis de får mindre trening i de offisielle språk, er de redd for at det vil bli vanskeligere for dem å gjøre seg gjeldende akademisk i den høyere skole og ved universitetene.

Misjon og kirke tar stilling til skolereformene

Kirkesamfunnenes reaksjon på skolereformene har vært temmelig lik over hele linjen, når vi unntar de hollandsk reformerte (boerkirkene), som finner mange av sine idealer virkeliggjort i det nye system. Derfor ser de gjerne at staten overtar skolene, og går god for den pedagogiske nyorientering også. Ellers har både protestanter og katolikker forholdt seg meget kritisk til de foreslåtte reformer av bantuskolen. De hevder at det er av den aller største betydning for bantuenes å ha en skole under avgjort kristen ledelse, og det særlig i en tid da deres gamle kultur- og religionsgrunnvoller svikter.

Riktignok noterer kirkene med tilfredshet at skolen fremdeles skal være kristen, om enn en konfesjonsløs skole. Men en skoles preg er ikke sikret med formålsparagrafen. Og det er innlysende at selv det beste regjeringsdepartement ikke kan komme til å stå i et slikt nært tillits- og samarbeidsforhold som kirken kan gjøre det til de dannede, kristne bantuer, som har felles idealer med den kristne og siviliserte verden.

Men, lov er lov, og vi må som kirke og misjon gjøre det beste ut av situasjonen, og nytte ethvert høve som de nye ordninger gir, til å betjene bantubarn og ungdom med Guds ord. Dette kan vi gjøre ved å gi kristendomsundervisning over alt hvor vi slipper til, og ved å oppdra menigheter og kirke til på demokratisk vis å gjøre sin innflytelse gjeldende der hvor loven gir bantuenes en sjanse.

De lutherske misjoners svar på situasjonen skal refereres litt mer i detalj. Etter grundige overveielser fant f. eks. Det Norske Misjonsselskap at det ikke skulle selge sine skolebygninger, men at det burde tilby staten å leie misjonens skolelokaler. Der fantes nemlig ikke den minste mulighet forat selskapet skulle kunne makte fortsatt drift av skolene med en stats-støtte på 75 % av lærerlønningene. Selskapet kunne ikke simpelthen bestemme seg til å stenge skolene, fordi en slik stengning ville bli til skade for bantubarna, hvis utsikter til opplæring ble alvorlig forstyrret. Lærerne ville bli arbeidsløse, iallfall for en tid, og bantusamfunnet i det hele ville lide under en sørgelig konfliktsituasjon.

I et svar sendt til myndighetene i november 1954 erklæres at Det Norske Misjonsselskap, skjønt det er uenig i atskillige bestemmelser og implikasjoner i den nye bantu-undervisningslov, egentlig ikke hadde noe valg da det gikk med på at staten skulle få leie skolebygningene. Selskapet ville lengst mulig gjøre bruk av høvet til å gi kristendomsundervisning til elever fra vår kirke. Det sikrer seg mot at bygningene skal bli brukt til formål i strid med kristne prinsipper. Misjonen vil ha full rådighet over bygningene utenom skoletiden. Mange av dem er nemlig kombinerte skole- og kirkehus.

De Samarbeidende Lutherske Misjoner i Natal følger de samme retningslinjer med hensyn til deres store felles-institusjoner: Umpumulo Lærerskole og Realskolen på Eshowe. På Umpumulo er de villige til å styre internatene for vel 200 elever på visse betingelser, som f. eks. full kontroll over den religiøse virksomhet utenom skoletiden og rett til å holde morgenandakt for hele skolen hver dag. Staten skal holde bygningene i stand og betale leie som amortiserer anleggskapitalen. Statens forhandlere har alt gått med på de fleste av betingelsene, men selve kontrakten, som skal gjelde for 5 år ad gangen, er ikke sluttet. For realskolen vil der antakelig bli et liknende arrangement.

Apartheid i kirkenes vektskål

Et spørsmål alle som er interessert i misjonen blant de sorte i Sør Afrika med rette stiller, er dette: Hvordan stiller kirke og misjon seg til den «innfødte politikk», og særlig til den apartheid-politikk som skolereformene i dag bare er en aktualisert form av?

Til dette kan der for det første svares at det er de hollandsk-reformerte (boerkirkene) som har gitt apartheid-politikken dens teologiske begrunnelse. Stort sett hevder de at det er Guds vilje at menneskerasene skal holdes strengt atskilt og intakt, og at det er de hvite kristne som i egenskap av formyndere har rett til å bestemme hvordan denne atskillelse (apartheid) skal praktiseres. De øvrige kirker har som regel ikke engasjert seg politisk, ut fra den grunnposisjon at deres oppgave er å forkynne evan-

geliet og å grunnlegge kristne bantukirker, og ikke å legge seg opp i landets styre. Bak denne holdning ligger også den erkjennelse at utenlandske misjonærer er gjester i det land hvor de arbeider, og at de ikke har andre borger-retthigheter enn gjestens.

I dagens situasjon kan imidlertid misjonene og misjonærene ikke være passive, hva som enn skjer. Misjonærkallet fra Kristus selv, befalingen om å forkynne Guds lov og evangelium uavkortet, forbyr det. Evangeliet forkynner klart at alle menneskeraser står Guds hjerte like nær, og at derfor alle har samme gudgitte rett til livsutfoldelse. Den kristne kirke og dens misjon må følgelig være en vekter som våker over samvittighets- og religionsfrihet og andre fundamentale menneskerettigheter.

Hvordan disse rettigheter så skal forstås og praktiseres, blir i vår omskiftelige verden et brennende problem, slik vi ser det i Sør Afrika. Det ble derfor hilst med glede at boerkirkenes forbundsråd for en tid siden tok et initiativ som forhåpentlig kan bidra til at tillitskrisen mellom rasene i Sør Afrika blir løst i Kristi ånd. Hvilken nøkkelstilling den hollandsk-reformerte kirke har, forstår vi når vi hører at den omfatter vel 1 million hvite i Sør Afrika. To andre, og mindre, reformerte kirker har 200 000 hvite medlemmer. I tillegg til dette kommer at der er 267 000 bantuer og 292 000 fargede i reformerte kirker av hollandsk opprinnelse.

Initiativet var en innbydelse til hvite ledere fra alle kirker (bortsett fra katolikker og separatister) til å delta i et møte i Pretoria i november 1953 for å «finne fram til fundamentale kristne prinsipper, og hvordan disse skal anvendes i Sør Afrikas nåværende rase-situasjon».

Innbyderne betalte alle utgifter, til og med for reisen, for alle deltakerne. Man nådde ikke fram til enighet på møtet, og hadde heller ikke ventet det. Men som kristne brødre la de forskjellige ledere fram sine syn. Det viste seg da at der var atskillig selvstendig tenkning over rase-problemet innen boer-kirkene. Dr. Keet f. eks. mente at de gjorde seg skyldig i en misforståelse som prøvde å begrunne «apartheid» ut fra Bibelen, for den kjente bare én slags «apartheid», det at vi skal skille oss fra synd. Vegen

framover så nesten umulig ut, sa han, men evangeliet ber oss å gjøre det umulige, fordi vår kraft ikke kommer fra oss selv, men fra Ham for hvem alle ting er mulig.

Vel et år senere, i desember 1954, innbød det samme hollandsk-reformerte råd til neste konferanse, hvor også sorte kirkeledere skulle være med. Temaet som ble satt opp til drøftelse, var: «Utbredelsen av Guds rike i vårt land med de mange raser.» Nå er rapporter om denne konferansen, som man har sett fram til med spenning og håp, kommet til pressen her hjemme, og det ser ut som om nøkterne forhåpninger er blitt innfridd. Forhandlingene var preget av broderlig ånd, og på den annen side av klar, åpen tale. Bantuprestene lot visst ikke noen være i tvil om hva de mente, og de appellerte til de hvite om å hjelpe bantufolket til å få en rettferdig behandling. Konferansen nådde fram til enighet om spørsmål i forbindelse med misjonsarbeidet blant de ikke-kristne bantuer. Separatist-problemet ble også drøftet (der skal jo være over 1200 sekter i Sør Afrika). Kirkens ansvar for kristendomsundervisningen ble understreket. Søndagsskolene måtte styrkes. Konferansen vedtok også en appell til alle kristne om «å betrakte og behandle alle mennesker med den verdighet og respekt som vi er forpliktet til som kristne, og å nytte enhver anledning til å utdype det kristne fellesskap mellom oss». En komité skal sørge for fortsatt kontakt mellom kirkene, og skal kalle inn en ny konferanse innen tre år. Det ble også vedtatt at alle kirkesamfunn skal gå sammen om en evangeliseringskampanje neste år. Her er virkelig meget som gir håp.

Hva med Afrikas sjel?

På den konferansen som er omtalt ovenfor, ble Sør Afrikas problemer tatt opp til drøftelse på det åndelige plan. Alle kristne er takknemlige for det. For det er hendingene i åndens verden som betyr mest i det lange løp.

To i og for seg små episoder fra våre dagers Sør Afrika viser klart at det er Afrikas sjel det gjelder. I fjor engang feiret zuluene en stor fest på Stanger, ikke så langt fra Umpumulo. Der avduket de et minnesmerke over den blodige zulukongen Shaka.

De forteller selv at de ba Shaka om tilgivelse fordi de drepte ham. Og det kom fram at mange zuluere nå ser hen til Shaka som den der skal hjelpe dem i en vanskelig tid. Kristendommen som de hvite brakte, har jo ikke gitt dem den frihet som de håpet på. Misjonæren som forteller dette, hadde hatt en samtale med zulu-presten Andreas Magubane om hendingen, og han sa at han var dypt bekymret for sitt folk.

Den andre episoden er fra Hermannsburgermisjonens 68 år gamle misjonsstasjon Saron i Transvaal. Der hadde vært langvarig tørke, og menigheten ba om å få holde en spesiell bønnegudstjeneste. Det fikk de, men regnet kom ikke. Høvdingen for baphokeng-stammen, selv medlem av menigheten, ga da hele stammen ordre om at alle, kristne og hedninger, skulle samles med ham for å be fedreåndene om regn. Ordren ble parert, den hedenske regn-«gudstjenesten» ble holdt — og der kom regn. Neste søndag refset misjonæren menigheten, og bebreidet dem deres synd. De kunne ikke be både til Gud og til åndene. Høvdingen ble meget fortørnet over å bli satt på plass, og inntok en uforsonlig holdning. Han forlangte å få en avskrift av misjonærens preken, og gikk til sak mot misjonen for å få den frakjent kirketomten. Misjonen tapte saken. (Om der heftet særlige svakheter ved misjonens papirer på tomten, opplyses ikke.) Ledelsen av Hermannsburgermisjonen i Sør Afrika drar den konklusjon av prosessen at misjonen ikke lenger kan forsvares som de hvites arbeid i de sortes områder. Der må være en innfødt kirke som står med eiendomsretten til kirker og skoler.

Disse to episodene er symptomatiske for situasjonen i Sør Afrika. At de sorte står sterkere innen sine egne områder, også juridisk sett, må alle de sortes venner konstatere med udelt glede. Flere misjoner, blant dem Det Norske Misjonsselskap, har alt for en tid siden, av indre kirkelige grunner, latt den innfødte kirke registrere som juridisk person, med eiendomsrett til kirkene. Noen misjoner var før oss ute, og de mer konservative vil nå også følge med i denne riktige og naturlige utvikling. Det er sikkert betydningsfullt for kristendommens fremtid i Sør Afrika at kirken, menigheten og kristenlivet er et område hvor de har

fri livsutfoldelse. Og denne utfoldelse behøver slett ikke bety brudd med misjonen. Den Norske Lutherske Zulusynode, som ble konstitusjonelt selvstendig i fjor, og som i og med dette hadde rett til — om den så ønsket — å velge en av de sorte prester til president, valgte misjonens tilsynsmann til også å være president for zulusynoden. Synoden ønsker å stå sammen med misjonen for å fullføre kristningsverket blant zuluerne.

Kong Shaka-episoden er symptomatisk på en annen måte, og innbyr ikke til lyse betraktninger. Zulufolket ærer sin store erobrerkonge, og det må de vel gjøre. Denne despot som han var, er ikke den eneste historiske «helt» som av sin nasjon er blitt idealisert til det ukjennelige, når tid og forhold disponerte for slikt. Men en kan ikke unngå å legge merke til det religiøse moment i zuluernes samling om det nasjonale. Kanskje Shakas ånd ikke er så død for zuluerne i dag som vi har villet ha det til? Trodde vi ikke at kristendommens mektigste fiender der ute, fedredyrkelsen og magien, var blitt jaget over på en håpløs defensiv? Og så hører vi at dragningen mot det gamle er så sterk at en våken zuluprest er bekymret for frafallets aktuelle mulighet! Og fra et annet sted hører vi om en menighet som halter til begge sider, som ber til Jesu Kristi Far og til avdødes ånder! Både det gamle hedenskapet og de synkretistiske sektene er en fare for bantu-kirken i Sør Afrika i dag.

Den alt overskyggende faktor på det åndelige plan er dog at evangeliet skinner inn i bantuenes spenningsfylte verden, ja at det alt har virket veldige undere der. Det sanne lys skinner i tusener av hjerter, i levende menigheter, i anselige kirker, og vidt ut over i folkelivet. I dette lys må vi forstå den seiersvisse melding fra en menighet: «De hedenske skikker er brutt!»

En liten epilog

Vi anerkjenner det betydelige arbeid som Sør Afrikas hvite styremakter har gjort og gjør for bantufolkenes velferd. (Staten støtter fremdeles misjonenes barmhjertighetsarbeid meget generøst.) Men samtidig må vi som kristne og misjonærer studere raseproblemet og dets implikasjoner, og arbeide for at tillits-

krisen mellom rasene må bli løst på en måte som ikke krenker menneskeverd og rettferdighet. Dette må skje i samarbeid med alle kristne kirker.

Misjonen gir det mest treffende svar på situasjonen i dag ved å fortsette og fullføre det selvstendigjørelesarbeid som pågår i kirkene. I Guds rike skal der ikke være noen skranke som hindrer gavenes frie utfoldelse og de sunne ambisjoner. Sammen med de sorte må vi styrke søndagsskoler, barne- og ungdomsarbeid, utbygge lederutdannelsen ved presteskoler og bibelskoler og kanskje foreta en dristigere evangelisering innen den kompakte hedenske masse (som ennå innehar en viss nøkkelstilling i Afrika).

Endelig skal vi hjelpe de unge kirker til — i medgang og motgang — å holde fast ved det ene nødvendige: ordet om frelse og evig liv i Jesus Kristus, vår Herre. Vårt hovedoppdrag er og blir: å forkynne Kristus!

HENVISNINGER

- ¹ Census 8-5-1951, etter «The Dilemma of South Africa», av John Hatch, Dobson, London 1952, s. 245.
- ² «South African Quiz», State Information Office, Pretoria 1954, s. 34-35.
- ³ «Report of the Commission on Native Education 1949-51», Government Printer, Pretoria 1951, s. 17.
- ⁴ Anførte «Report», s. 12.
- ⁵ Valgbrosjyren «The National Party's Colour Policy» (29-3-1948).
- ⁶ «A Survey of Race Relations in South Africa 1952-53», South African Institute of Race Relations, Johannesburg. Artikkel: «Non-European Policies of the Political Parties».
- ⁷ Anførte «Report», s. 39.
- ⁸ Anførte «Quiz», s. 38.
- ⁹ Utgitt av Lutheran Publishing House, Durban.
- ¹⁰ The Zulu Almanac 1955, s. 34-35.
- ¹¹ «Bantu Education Policy for the Immediate Future», Information Service of Native Affairs Department, 1954.